

Шкільна каплиця



Ігор КОЛЯДА, Богдан БАЦВІН

Історія України в особах.
МОРАЛЬНИЙ АВТОРИТЕТ НАЦІЇ. БЛАЖЕННІШИЙ
ЛЮБОМИР ГУЗАР* (ДО РОКОВИНИ ВІДХОДУ У ВІЧНІСТЬ
ТА 85-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПАТРІАРХА –
ПРЕДСТОЯТЕЛЯ УГКЦ)

Нарис другий.
«БРАТЧИК ЛЮБКО» БЛАЖЕННІШИЙ ЛЮБОМИР
ГУЗАР І ПЛАСТ

Ігор Коляда,
доктор історичних наук, професор
Богдан Бацвін
(м. Київ)

Історія України в особах.

МОРАЛЬНИЙ АВТОРИТЕТ НАЦІЇ. БЛАЖЕННІШИЙ ЛЮБОМИР ГУЗАР*

(до роковини відходу у Вічність та 85-річчя з дня народження Патріарха –
Предстоятеля УГКЦ)

Нарис другий.

«БРАТЧИК ЛЮБКО»

БЛАЖЕННІШИЙ ЛЮБОМИР ГУЗАР І ПЛАСТ

*«Пластуни дали нам приклад служіння Богові та Україні.
і ми повинні продовжувати цей труд» (Л. Гузар)*

*«Присягаюся своєю честю, що робитиму все, що в моїх силах,
щоб бути вірним Богові і Україні...» (З присяги пластуна).*

Сучасний етап державотворення в Україні вирізняється активною участю молодого покоління українців, що зросли в умовах пострадянської моделі розвитку суспільства, у процесі формування громадянського суспільства, в якому були б створені найбільш сприятливі умови для всебічної реалізації прагнень та можливостей до духовного зростання та національного саморозвитку. Трансформаційні зміни у сучасному українському суспільстві потребують і нових організаційних форм життя молоді. Тому суспільно значимим і науково важливим та актуальним є вивчення досвіду участі українців в діяльності Українського Пласту, зокрема ролі Пласту у формуванні особистості та становленні духовних цінностей і національної самоідентичності майбутнього очільника УГКЦ Блаженнішого Л.Гузара.

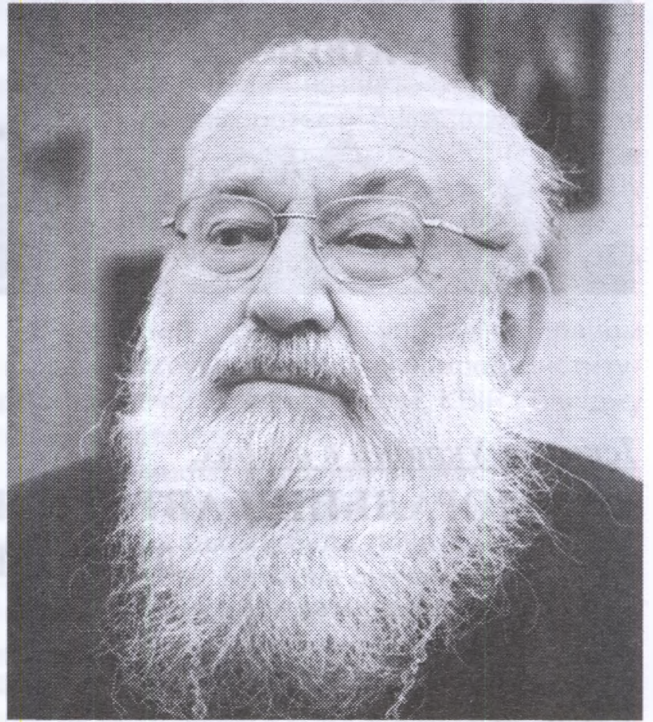
*Продовження. Поч. див. в № 1 – за 2018 р.

«В 1911 р. поклали перші основи на наших землях Петро Франко й Іван Чмола, а в 1912 р. – д-р Олександр Гисовський заснував у Львові перші правильні курені пластунів. Він дав їм назву – за козацькими-кубанськими відділами звідунів. За два роки покликкала пластунів Перша світова війна в ряди Українських Січових Стрільців. Не одне славне ім'я тої війни народів і наших Визвольних Змагань — це пластунське ім'я; не одне геройське діло тих часів — пластунське діло; не один хрест похилився над пластунським тілом», — гак писав у своїй «Великій грі», невеликій книжечці, що вийшла в 1948 році, пластун-сеньйор Юрій Старосольський [1]. «Одного листопадового вечора 1911 р. на сходинах в домівці «Сокола-Батька» Петро Франко «став «вертати діру» в мізку проф. Боберського, щоб цей винайшов назву на «Scouting». <...> Між нами подали пробні назви на «Scouting». В одних викликували сміх, у других аргументи оборони. І в розгарі балачки пригадав собі Петро Франко,

що в школі стрічався з відповідною назвою. <...> Вже другого дня прийшов з назвою “пласт”. Чи знайшов її в книжці, чи радився в свого батька – не знаю. Він став серйозно студіювати пластове питання, а мені довелося в Соколі-Батьку робити першу спробу організації пласту» [2].

Восени 1911 року майбутній полковник Армії УНР Іван Чмола заснував у Львові перший пластовий гурток. Його вихованці згодом утворили кістяк Українських Січових Стрільців. У грудні 1911 року син Іван Франка – Петро – запропонував називати українських бой-скаутів (boy-scouts) на зразок окремого стану розвідників запорозьких (а відтак кубанських) козаків пластунами. Тих самих, які навчили російську армію повзати «по-пластунськи». Петру Франку пов'язати українських скаутів із традицією козаків-пластунів підказав йому батько – Іван Франко. У газеті «Діло» (ч. 268 від 2 грудня 1911 р.) з'явилася стаття П. Франка «Пластуни». У ній автор пояснює, хто були пластуни-розвідники в Кубанському війську, які вміння вони розвивали для несення своєї служби і чим відзначилися під час Кримської війни 1853 – 1856 рр. (ці дані взято в основному з розвідки наказного отамана Чорноморського козацького війська Якова Кухаренка). Тоді ж засновник українського спорту Іван Боберський підкинув ще ідею, яку одразу прийняли: назвати організацію українських скаутів коротко – «Пласт» [3].

Основоположником українського скаутингу вважають доктора біології Олександра Тисовського. Саме він адаптував сформульований Бейден-Пауелом виховний ідеал скаутингу, викладений у 14 правилах лицарського Пластового Закону. «Поки навчався в університеті – свідомо і систематично працював над собою, експериментуючи, чи може він виробити в собі ті чи інші риси. Потім сказав: «експеримент вдався». Наш уже високошкільний студент (Тисовський про себе) почав призадумуватись, як слід було б до такого діла підготуватися й прийшов до переконання, що заходи народу біля збереження свого існування, це просто боротьба, яку виграє нарід уповні до боротьби підготований, а це підготування, це річ кожної одиниці, члена народу, горожанина. Чим більше в народі добре підготованих громадян, тим нарід сильніший і успішніший у своїх змаганнях. Тут «декламації»



Л. Гузар

ні при чому, ні нарікання ні скарги на когось чи на щось. Хто хоче придбати своему народові силу мусить йому дати свою силу, кілька їх має, і переконати інших своїх земляків, щоб і вони свою цінну силу дали. Але теж щоби народові нічим не шкодили. Треба ще щоби усі громадяни домовилися як будуть поступати, щоб собі взаємно не робити ні шкоди ні кривди, не гайнувати ні часу ні грома на внутрішні непорозуміння... В такому, сказати б, творчому настрої підглянув я, вже як студент філософії, в незнайомого мені товариша-поляка під час університетського викладу брошуру А. Малковського – перший невеликий підручник скавтіну в польській мові. Мене здає зацікавили рисунки і назви розділів. Відразу після викладів пішов я до книгарні і купив цю книжечку. Я прочитав її з великим зацікавленням і був захоплений помислом Бейден-Пауела. 1911 року прийшов на роботу в гімназію. І почав усіх діставати своїми думками. Разом з тим брав папір і писав всілякі версії – як то можна буде організувати. Почав писати статті в Ділі під загальною назвою «З думок чудака». Промацував ґрунт. Паралельно в гімназії вів розмови з вчителями. Теж промацував ґрунт. Йшлося про витворення системи виховання, яка б була ідеальною і давала новий тип людини... Принагідно й коротко заходились у конференційні залі розмови на тему

мало ще знаного скавтіngu, про який думалося як про військову підготову шкільної молоді, теж уже введеної в австрійських середніх школах, але поза військовою муштрою нікому виховні ідеї на гадку не приходили. Зате почався конфлікт між учителями різних предметів науки, а новою організацією молоді в розумінні її організатора. По правді повинні би були всі учителі потрактувати поважно основи й методи організації й примінити відповідні виховні способи. Але ця зрозуміла хоч явно не висказана вимога зустрілася з нерозумінням, опором і звичками давньої школи, мовляв, учень має боятися, слухати й учитися, а ні, то дістане двійку й кінець. У такому стані справи заходи організації, щоб будити в юнаках радше амбіцію до науки ніж страх перед нею, давали погані наслідки, бо деякі вчителі дошкулювали власне членам організації. Я почав оформлювати майбутній Пластовий Закон як основу задуманої організації. Відтак чекав я лише нагоди, щоб почати все як слід. Трапилося тоді, що зійшлися в конференційній залі професори Боберський, Лещій і я, тоді суплент. Лещій почав гутірку питанням, чи ми знаємо щось ближче про якийсь новий рід зайнять для молоді, т.зв. скавтіng, яким він зацікавився, бо це щось наче військові справи. Він, наприклад, дуже радо повчив би хлопців дечого з військового знання. Боберський сказав на те, що чував про це, але він, зайнятий сокільськими справами, не має часу цікавитися скавтіngом спеціально. Я пояснив, що знаюся на цьому вже докладно, що це цілком окрема виховна система. Добре було б, казав я, застосувати її до наших умовин – і додав, що я пробую щось подібне зробити. На це Лещій сказав: *“Ну, то (імярек) організуйте ви, а я вам поможу”*. На цьому, з дзвінком на лекцію наша розмова скінчилася. Я був вдоволений, що все таки дехто з професорів чував щось про скавтіng і прихилиється до того, щоб таке почати. Ще місяць часу коштувало мене списання і гектографування короткого уставу організації і «Закону»... Після того, використовуючи одно заступство в моїй клясі, я виступив на прохання учнів, яким я був обіцяв уже давніше, з проектом організації. Я відчитав їм весь устав і закон і відкрив дискусію над моїм проектом. Хоч це було на шкільній лекції, я застерігся, що йдеться про організацію, нічим не зв'язану зі школою. Зголосилився всі. На заняття почали

ходити заледве 12. Але ці 12 регулярно ходили на сходини по суботах і на прогульки в неділі і свята. Від них він урочисто, в присутності батьків і директора, прийняв заяви вступу до Пласту і Слово Чести (усно і на письмі)» [4].

О.Тисовський став організатором гуртка, який вперше в історії українського скаутингу після певного випробувального іспиту склав присягу. Як свідчать архівні джерела та публікації 1920-х років, гурток О.Тисовського було сформовано 21 квітня 1912 р., а присяга оголошена 18 червня того ж року. У своїх спогадах Олександр Тисовський пише, що присяга виглядала таким чином, що юнаки підписали укладену ним «Карту впису», яка мала назву «Пластове слово честі». Документ містив кілька пунктів про те, яким має бути пластун.. Саме цю Першу присягу прийнято вважати офіційною датою народження «Пласту». «Сходини відбулися за програмою. Пластуни мали, як це стояло в друкованому вже пластовому уставі, при прийнятті їх у члени Пласту скласти на мої руки письмові заяви, що вони точно сповнятимуть пластові обов'язки (т. зв. вписові карти). Під час пластового приречення, що його всі одногolosно виголошували, всі приярвні встали...» [5].

Перші пластуни не були об'єднаною організацією, а це були незалежні одне від одного гурти, очолювані Іваном Чмолою, Олександром Тисовським та Петром Франком. Лише у 1913 р. всі осередки об'єдналися: відбувся перший з'їзд представників пластових гуртків у Львові, на якому створено "Організаційний Пластовий Комітет". На з'їзд прибули делегати із шістнадцяти міст Галичини, які обрали головою Петра Франка. Було прийнято статут, розроблений О. Тисовським, та обрано керівництво, об'єднане в "Пластовий інформаційний комітет". Очолив комітет О. Тисовський, окрім цього, він виконував функції скарбника. Заступником голови було обрано П. Франка. Встановлено і розмір членських внесків учасників організації, 1 корону в рік, запроваджено пластові відзнаки, розпочато розробку однострою тощо. У цьому році проведено і перший мандрівний табір Пласту. Отримала новостворена організація і свій друкований орган – "Пластовий табір", який редагував



Організація українських скаутів – «Пласт»

Петро Франко. На перших порах він виходив як додаток до спортивного часопису «Вісти з Запорожжя». Цього ж року Петро Франко видав книги, що стали основою виховної системи Українського Пласту «Пластовий однострій», «Пластові гри та забави», «Пластові відзнаки» (всі вийшли у Львові) та книга Олександра Тисовського «Пласт» [6].

У 1916 році, в розпалі Першої світової війни, О.Тисовський написав патріотичний вірш-присягу під назвою «Пластовий обіт». 19 грудня 1916 року цей вірш виголосили при присязі юнаки полку ім. Петра Конашевича-Сагайдачного. Відтоді форма Присяги – читання, згодом співання «Пластового обіту» і складання Слова Чести існувала до 1930 року. З кінця 1940-х рр. текст присяги звучить так: «Присягаюся своєю честю, що робитиму все, що в моїх силах, щоб бути вірним Богові і Україні, допомагати іншим, слухатись пластового проводу і жити за Пластовим законом» [7].

О.Тисовський, маючи на увазі українського степового орла (скопа або скоба), який споконвіку ширяв над Дніпром, сформулював вітання пластуна один до одного: зі словом «СКОБ» і правило подавати ліву, від серця, руку. «СКОБ» — початок слів: «Сильно, Красно, Обережно, Бистро» [8].

У Наддніпрянській Україні перший український скаутський загін виник у 1915 року в київській гімназії Володимира Науменка.

А коли у вересні 1918 р. вирішено було створити в Києві «Пласт», то на нараді за участю Івана Чмоли та ректора Київського українського народного університету професора Ганицького брали участь і місцеві українські скаути. Серед них був син гетьмана Павла Скоропадського – Данило, а також кінорежисер Євген Слабченко, який 1938 р. першим із українців отримав «Оскара» за кращу європейську стрічку [9].

Після занепаду Української держави «Пласт» відновив діяльність спершу в Західній Україні, а згодом серед української еміграційної молоді в країнах Західної Європи. В «Пласті» масово гуртувалася українська шкільна, селянська та робітничка молодь. Почав виходити офіційний «пластовий» орган «Молоде життя» [10].

З початком Другої світової війни в 1939 р. «Пласт» пробував відновити діяльність в Україні. Проте нацистська окупаційна влада не дозволила існування «пластової» організації, і «пластуни» змушені продовжувати свою діяльність нелегально. В Галичині вони діяли під проводом конспіративного «Пластового центру». Праця велася через Комісію Виховних Осель, «Рідну школу» та видання журналу «Вогні» [11].

Після війни велике число українців залишилося поза Україною і український «Пласт», як організація, яка не могла діяти в умовах радянської системи, припинив своє існування в Україні. Ця популярна серед української молоді організація, яка пропагувала ідеї християнства та націоналізму, як зазначає Г.Саранча, відродилася в середовищі української молоді, що перебувала у таборах для переселених осіб в окупованих зонах Європи у 1948–1950-х роках [12]. Щодо масштабності пластового руху свідчить чисельність цієї організації – на той час українських пластунів налічувалося 10 тисяч [13]. Факт відродження українського Пласту поза межами батьківщини мав надзвичайне значення в громадсько-політичному житті еміграції: «Віднова пласту на чужині була здійснена на розгромі німецького імперіалізму, головню на терені Німеччини й Австрії, доки не наступило "Велике розселення" по різних країнах світу. Роки

1945–1958, закріпили й розбудували пластову організацію в нових країнах поселення, під кутом служби Україні» [14]. З 1950 року український «Пласт» розвинув активну діяльність на нових місцях поселення – в Австралії, Аргентині, Канаді [15]. Як посвячують у пластуни, Любомир Гузар уперше побачив, коли навчався в Першій академічній гімназії у Львові. На подвір'ї засновники Великої гри (українського скаутського руху) Олександр Тисовський та Петро Франко урочисто в'язали хустки новим учасникам «Пласту» [16].

Пройшовши випробування емігрантів-втікачів, родина Гузарів зупинилася в Зальцбургу, окупованому аліянтами, і поселилася в переселенчому таборі Лексенфельд. Тут Любоко продовжував навчання в Українській гімназії й почав активно пластовувати. Він включився у пластове життя в курені УПЮ ім. Пилипа Орлика в коші «Чорноморський Кіш». «У Зальцбурзі Пласт був важливою частиною виховання після навчального дня. Мама Блаженнішого Любомира була в Пласті і загалом родина. Вуйко здавав іспити та їхав на табори», – згадує небога М.Рипан [17]. «Клич пласту – нашого українського – Бог і Україна!... Я пригадую, там, у Зальцбургу, були гуртки католицьких, православних пластунів, але нас всіх одне єдило – що нас усіх виховували в християнському дусі, дусі віруючих людей. А друга річ – Україна. Нас виховували на патріотів, – розповідає Гузар. – Коли мені було тринадцять, я вперше побував у палатковому таборі. Це було в Австрії, у Фушлі. Я був у загоні «Червона калина», який пропагує спорт, його ігрові види. «Пласт» відіграв дуже важливу роль у моєму житті. Його засадами є самовиховання, постійна праця над собою. Від природи ми трохи є лінивими, а тут необхідно бути старанним і сумлінним. Ця організація має дуже здорові засади, виховну філософію, а курінь «Червона калина» – найліпший курінь у світі» [18]. Посвідку про вступ до Пласту він зберігав як реліквію до останніх днів свого життя.

Третя хвиля української еміграції, велику частину якої становила свідомі і патріотичні молодь, ставилася до свого становища на еміграції як до почесної місії репрезентувати український народ у світі, а тому вважала своїм відповідальним завданням насамперед

«активне включення у визвольну боротьбу українців усього світу» [19]. Українська молодь, яка почала прибувати на американський континент, ставила собі за мету «стати потоком нової крові у місцеве українське життя і своєю жертвенною, систематичною, неголосною, іноді й буденносірою працею причинитися для національно-політичного освідомлення, культурного й економічного розвитку української еміграції чи її нащадків» [20]. Ці завдання українська молодь на еміграції, як відмічає Г.Саранча, реалізовувала шляхом створення таких молодіжних українських організацій, як: Спілка Української Молоді (СУМ), Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ), Пласт. У США, де українське співтовариство було найбільш чисельним і організованим, склались найбільш сприятливі умови для діяльності українського «Пласту» [21].

У Сполучених Штатах Америки Пласт був заснований через декілька років після його організації в Україні – у 1915 році. Однак, на початку свого існування ідеї пластового руху не набули значного поширення серед української молоді в діаспорі США. Осередок Пласту на початку 20-х років ХХ століття діяв тільки у Нью-Йорку під керівництвом українського учителя Петра Задорецького, який взяв на себе ряд організаційних питань, а також подбав про приміщення для зібрань, які відбувалися у школі св. Джорджа. На той час організація налічувала 95 пластунів. В зв'язку із від'їздом у 1929 році П. Задорецького з Нью-Йорка, цей осередок Пласту занепадає і протягом двох десятиліть пластовий рух у США перестає діяти. Відродження пластового руху у Сполучених Штатах Америки розпочалося із переселенням переміщених осіб українського походження за океан, тобто із початком третьої хвилі української еміграції. Наприкінці 1940-х років минулого століття до США прибувають такі активісти пластового руху як Л. Романюк, М.Хомич. Після приїзду представника Верховного Керівництва Пласту – Є.Кульчицького до м. Детройт (штат Мічиган) якраз і пов'язане відновлення цієї організації на території Сполучених Штатів. Саме тому Детройт вважається колискою українського Пласту у США після II Світової війни. Щодо розгортання

пластового руху газета "Свобода" зазначала: «Більш зорганізовано почалася пластова праця в Америці з осені 1949 року. Тоді почали творитися пластові осередки по місцях більшого скупчення скитальців, тоді зорганізувався Краєвий Пластовий Провід в Детройті, почала виходити пластова преса тощо» [22]. За два роки діяльності Пласту число її членів зросло втричі і становило 1617 чоловік. Особливо активно до цієї організації вступало юнацтво, а також поповнювалися лави наймолодших пластунів – "новачків", вік яких не перевищував 12 років. Число осередків із 10 зросло до 30, які були організовані у різних містах країни. У містах, де перебувала велика кількість новоприбулих емігрантів, створювалися все нові осередки пластової організації. Широкої популярності пластовий рух, як відмічає Г.Саранча, у США набував з тих причин, що для новоприбулої української молоді, яка перебувала у нових, незвичних умовах проживання, осередок Пласту ставав для них місцем, де можна було зустріти співвітчизників, однодумців, друзів [23].

Не міг полишитись осторонь цієї молодіжної організації й юнак Л.Гузар. У 1950 р., тепер вже у США, Любоко вступає в члени 23-го куреня УСП «Червона Калина» з осідком в Нью-Йорку (у цьому пластовому шалашу також був Степан Бандера), отримавши псевдо «Мамай», і до останнього часу бере активну участь у їхній праці. «Пам'ятаю Блаженнішого Любомира від початків нашого пластування в Америці в 50-ті роки. В той час я був старший пластун, член Загону "Червона Калина", так як і Блаженніший. Він знав декого з "каліняків" ще з табору в Зальцбургу, де ходили до гімназії і разом з ними жив у бурсі», – пригадував пластун, братчик Кузьо (Богдан Кузишин) [24].

«Загін "Червона Калина" – один з найстаріших та найчисельніших пластових куренів. Передвісником "Загону" був полк, згодом переіменований на "5-й юнацький курінь ім. князя Ярослава Осмомисла", що діяв у Стрию в 20–30-х роках ХХ століття. Із 1925 р. найстарший гурток «Пугачі» куреня ім. кн. Ярослава Осмомисла покидає ряди юнацтва і створює перший на теренах Стрия курінь старших пластунів. На початку курінь не мав назви. Але з часом його засновники погодилися обрати славного козацького полковника

Івана Богуна патроном куреня. Так виник "Курінь ім. Івана Богуна". Разом з тим, виникло бажання пов'язати курінь не стільки з традиціями останньої державної доби України, як з повстанням Богдана Хмельницького, тобто збройною повстанською боротьбою за державність. Однак, на одній з курінних Рад, за пропозицією Степана Охримовича, було вирішено дати куреню дещо ширшу назву – «Загін "Червона Калина"» [25]. «Любомир Гузар був в курені "Загін Червона калина" – саме в тому пластовому курені, в якому також був Степан Бандера. Пластуни його називали просто братчиком. Про це також варто знати. "СКОБ, Братчику Любомире!"», – пригадував генеральний директор ТРК «Вежа», пластун Тарас Зеня [26].

«Наш курінь – славний загін "Червоної калини", до якого я належав, ми головню займалися спортивним життям», – згадує Любомир Гузар. «Я был в отряде «Красная калина», который пропагандирует спорт, в частности, его игровые виды. «Пласт» сыграл очень важную роль в моей жизни. Он основан на самовоспитании, на труде над собой... Видите, мы от природы немного ленивы, а здесь нужно было стараться. Эта организация имеет очень здоровую базу, воспитательную философию, а курень «Красная калина» – наилучший курень в мире. Я доньне поддерживаю связи с теми, с кем был в «Пласте». Мои пластовые друзья преимущественно в Америке, но мы с радостью встречаемся, когда я туда приезжаю. Кое-кто из них и в Украине работает. Вот Влодко Стойко приедет во Львов в мае, будет в университете читать лекции, то мы обязательно встретимся» [27].

Зі слів Гузара, найважливішим, чого він навчився у «Пласті» – постійно інтенсивно працювати над собою. Крім того, кожен пластун має пройти низку різноманітних випробувань, щоб вміти зарадити будь-якій скрутній ситуації [28]. «"Пласт" – остаточно це організація самовиховання, як колись мав на думці Бейден-Пауел – засновник (скаутського руху). Людина мусить працювати над собою, набувати певні чесноти, прикмети, за допомогою яких вона гарно спілкується з іншими... Пласт має певні закони. Коли ми складаємо присягу, то присягаємо бути вірні Богові, батьківщині, слухатися старших, їх поради і керівництва. Це

не є якийсь надзвичайний закон – це кілька таких прикмет, які кожна культурна людина повинна мати. Наприклад, пластун має бути точний. Точність – це надзвичайно важлива річ у житті культурної людини. Культурний – це такий, що вміє співжити з іншими людьми. Процес виховання в Пласті повинен допомогти зробити кожного дуже цінними громадянами, цінними людьми у суспільстві. Ми маємо багато таких прикладів у минулому столітті, тут немає нічого надзвичайного чи таємничого. Це додаток у процесі виховання, яке ми починаємо від батьків, вчителів. Принцип виховання Пласту в кінцевому випадку – це процес самовиховання. Старатися самому без зовнішнього примусу бути хорошою людиною», – зазначає поважний пластун Блаженніший Любомир.

«В Нью-Йорке українці жили своеобразной украинской жизнью. Суббота и воскресенье были полностью посвящены делам украинства. Мы ходили в украинскую школу, посещали разные молодежные организации, – делится воспоминаниями приятельница юношеских лет кардинала Гузара Ирена Степура. – В воскресенье ходили в церковь, а затем шли в парк и играли в отбивалки, ездили в разные лагеря. Любомир был все время среди нас. Помню его чрезвычайно милым, товарищеским, мы все знали, что он будет священником, но он нас ни в чем не ограничивал. В нем было что-то очень особенное. Мы так и говорили между собой: "Наш священник"» [29].

«Моя мать очень следила, чтобы дома мы никогда не говорили иначе, только на украинском языке, – это уже рассказывает Блаженнейший кардинал Любомир. – Мы читали украинскую литературу, наши журналы, жили в украинской общине. А когда приходили пасхальные или рождественские праздники, то всегда украинские семьи желали друг другу: "Дай Боже, чтоб в следующем году мы уже могли в Украине праздновать". Но чем дальше, то возможность такого возвращения становилась все менее правдоподобной. Но мы все равно жили мыслью об Украине» [30].

Отже, цілком слушно зазначає М.Рипан, «патріотизм майбутнього кардинала Л.Гузара виростав із його любові до Батьківщини "загалом" та з його особистого досвіду, такого, що не кожен ним може похвалитися» [31].

Після закінчення подальших студій богослов'я, у березні 1958 року прийнявши священничі свячення з рук Владика Амброзія Сенишина, Л.Гузар стає першим священником нової Стемфордської єпархії. Висвячення братчика Любка було великим святом для «каліняків», і вони купили єхаристійну чашу, а їхня товаришка-пластунка, яка працювала секретаркою Нью-Йоркського римо-католицького єпископа Фултона Джана Шіна (Bishop Fulton John Sheen), попросила свого шефа посвятити цю чашу для Любка. І так «каліняки» зі своїм курінним хором та іншими друзями-пластунами доставили Любкові подарунок на його рукоположення у Стемфорді. На першій Літургії, яку правив отець Любомир, співав «каліняцький» хор [32].

Отець Любомир отримав завдання душпастирювати у виховній оселі УНСоюзу в Кергонксоні та оселі Спілки Української Молоді в Еленвіл (капелан молодечих таборів). Як згадує його небога М.Рипан: «Коли став священником, о. Любомир їздив на «Союзівку», щоб відправляти служби. Люди приїжджали сюди – в мальовничі гори – здебільшого на вихідні. Сумівська оселя знаходилася в містечку Елленвіл, що 10-15 км від «Союзівки». Коли в Америці проходили табори – чи то пластові, чи сумівські, таборики завжди просили отця приїхати на оселю в неділю, щоб відправити Службу Богу. Зазвичай є так, що або хлопці мають табір, або дівчата, або проходить великий з'їзд під кінець сезону» [33].

Водночас він став учителем та префектом, а згодом і віце-ректором духовної семінарії св. Василія у Стемфорді. У 1965 р. стає настоятелем новоствореної парохії Пресвятої Трійці в Кергонксоні. Але при цьому він знаходив час на участь у курінних нарадах, на пластових Конгресах, З'їздах, нарадах виховників, де висловлює свої думки про проблеми виховання пластової молоді. «В Америці пішов на студії теології і хоч дуже цікавився Пластом і Законом, мав щораз менше часу на пластування. Мимо того, завжди знаходив нагоду зустрітися з «каліняками» чи дуже рідко на сходинках, в оселі Вовча Тропа, чи на приватних зустрічах у домах братчиків», – пригадував пластун, братчик Кузьо (Богдан Кузишин) [34]. Головною темою його виступів була потреба зміни й осучаснення Пласту, щоб запобігти швидкій асиміляції.

«Коли приглянемося пластовому життю, то можемо легко спостерегти, що Пласт не розвивається блискучо в Америці. В порівнянні з його розвитком на рідних землях, здається, що Пласт, в ударі з американським способом життя, попав у застій. В уяві старших громадян слово «Пласт» викликає милі спомини про славне минуле, в доростаючому поколінні воно не збуджує одушевлення й почуття гордості в членів, ані не розпалює зависти в не-членів. Реакція одних і других вказує, що Пласт мусить ще багато зробити, щоб вповні розгорнути працю в нових обставинах. Хто тільки щиро заінтересований в розвитку

Пласту, чи взагалі в здоровому вихованні нашої молоді, мусить поставити собі питання, чому Пласт перестав захоплювати широкі круги нашої молоді. В Пласті, як і в кожній іншій організації, мусимо розрізнити ідею і її реалізування. Тому повище питання треба властиво розбити на дві частини, в першій – запитуючи про вартість ідеї, а в другій – про її

життєздатність у даних умовах. Відносно пластової ідеї не можемо мати жадних застережень, бо за десятки років свого існування вона апробована і піддержувана різними дуже поважними виховними чинниками багатьох народів. Сам факт, що її могли прийняти і примінити до своїх обставин так дуже відмінні нації, свідчить про її тісний зв'язок з основними засадами й вимогами всіх людей, ким би вони не були і де б вони не жили. Тут не зашкодить нам пригадати собі також, що кожний нарід приймаючи ідею скавтіngu, яку оформив Бейден-Павелл, надав їй сильнішу чи слабшу національну закраску. Отже можемо зробити висновок, що пластова ідея є в повному співзвучі з природними законами, що за пляном Творця управляють життям одиниць і спільнот. Український Пласт, що приніс стільки користи нашому народові в перших десятках років свого існування, зменшив темп свого розвитку. Не можна звалювати вину за це на пластову ідею, бо як ми вже повище згадували,

вона, випробована різними життєвими бурями й негодами, перетривала й найбільш критичні моменти нашої новітньої історії. Залишається нам друга альтернатива: невластиве примінення пластової ідеї до специфічних обставин і умовин нашого хиття в Америці. В нашому житті мусіли зайти якісь дуже глибокі зміни, на які мало хто звернув належну увагу. Те, що двадцять літ тому було нам вповні вистачаючим, сьогодні виявляє певні недостачі. Коли говоримо про зміни, то це не значить, що ми погоджуємося з твердженнями деяких громадян, що наша молодь є «звихнена»,



Члени загону „Червона Калина” біля пам'ятника полеглим Українським Січовим Стрільцям

що вона не має жадного прив'язання до своєї країни, що вона не виказує належної пошани для наших вікових традицій. Такі закиди побудовані на поодиноких випадках і походять від людей, яких світогляд і мірило життя починається і кінчиться виключно на їхніх особистих переживаннях, з часів їхньої власної молодости. Українська молодь в основі є здорова і то під

багатьма оглядами; особливо під оглядом моралі наша молодь стоїть значно вище молоді інших народів, з якою їй доводиться часто зустрічатися. Але її зацікавлення є відмінні від тих, що займали уми їхніх однолітків в останніх десятиліттях минулого і в перших роках нашого століття. Сучасна молодь не зазнала на своїх плечах переслідувань різних окупантів, не переживала хвилин щастя державної незалежності, й окрім того не має безпосередніх, особистих зв'язків з Україною. А на таких співчинниках виростав теперішній сеніорат. Наша молодь, як і кожна інша доростаюча молодь, цікавиться і живе своїм довкіллям. Для неї час і обставини, серед яких зроджувалася наша пластова ідея є історією, яка може впливати на розум, але не має цього прямого, життєвого імпульсу, так необхідного, щоб людину пірвати до чину. На нашу думку, повільний розвій пластового життя на американських землях можна до великої міри пояснити хибним підходом до доростаючої моло-

ді. Ми часто вдаряємо по невідповідно настроєній чуттєвій струні душі молодшого покоління і повстає, на жаль, небажаний дисонанс. Ми мусимо шукати за тим, що промовляло б до душі наших хлопців і дівчат, і по можливості наших сил ми повинні старатися його якнайбільше ототожнювати з українською дійсністю й проблематикою. Пласт у своїй первісній стадії мав зовсім інші потреби, інше середовище й інші переживання — головню переслідування зі сторони польських властей на галицьких землях — з якими сучасна молодь, вихована в інших обставинах, не завжди може належно співчувати. Як можна цьому зарадити? На наш погляд, Пласт треба звільнити від стисло місцевих і часових обмежень, видвинути в ньому особливо такі моменти, які захоплювали б нашу молодь, та які ставили б підставу для солідного національного виховання. Хто це мав би зробити? Автор цих рядків є вповні свідомий того, яке це тяжке завдання. Але він також переконаний, що щиро піддані пластуни зможуть перевести глибокі студії над методами пластового виховання, над середовищем, в якому наша молодь обертається, над підходами, якими можна здобути вступ до її сердець, та подати конкретні напрямні. Така праця, хоча б вона вимагала багато посвяти, мала б далеко сягле значення для Пласту на американській землі. Пласт дав стільки українському народові, що було б величезною і прямо непростимою втратою коли б ми дозволили йому знидіти і з за браку допливу доросту. Хоча стан є дуже поважний, але ще не є безнадійний, якщо скоро пічнемо свою обнову, то доживемо хвилини, коли наш Пласт викаже свою повну життєздатність на еміграції і допоможе виховати нові кадри свідомих і готових до чину українців – гідних синів своїх славних батьків» (о. Любомир Гузар. «Думки про Пласт в нових обставинах») [35].

І з переїздом до Риму Владика Любомир завжди радо зустрічався з пластунами, які відвідували Вічне місто.

Після повернення в Україну на початку 1990-х років, попри всі свої обов'язки, Владика Любомир продовжував цікавитися пластовою працею, коли тільки міг, і яку країну не відвідував, всюди старався зустрітися і поспілкуватися з пластунами. «На початку 90-х гострі, часом непримиримі, дискусії відбувались з багатьох причин, глобальних та дрібних... Однією з таких тем було: «Чи має право пластун співати пісню

“Бий Барабан?”». Ця тема виринала за будь-якої нагоди. Аргументи противників пісні, кількість яких в проводі починала домінувати: пропаганда алкоголю, зневажливе висвітлення Папи, діаспора придумала і хай собі співає. 10 серпня 1997 року, на Соколі, відбувалось святкування 85-ліття Пластової Присяги та запряження Начального Пластуна Любомира Романківа. Був на цьому святкуванні і Блаженніший Любомир. Під час святкового обіду за столом зібрались представники світового та крайового проводів Пласту, серед яких домінували противники «непластової пісні». Розповідаючи про своє пластування друг Любомир сказав, що завдячує Пласту передовсім тим, що співає. І закінчив свою розповідь словами: *“А найбільше я любив співати пісню де є слова ... бий барабан, бий барабан...”* До цього питання вже не повертались ніколи і ніхто... Так виглядає беззаперечність авторитету» (Зі спогадів пл. сен. Богдана Гасюка).

В Україні Владика Любомир продовжував брати активну участь у житті Українського Пласту: посвячував новобудови на «Соколі» в Карпатах, у 2002 р. брав участь в ЮМПЗ у Свіржі, з нагоди 100-ліття Пласту брав активну участь у святкуваннях в Києві, де виголосив звернення до пластової молоді; був також присутній на святкуваннях ЮМПЗ 2012 року в УКУ у Львові.

22 червня 2008 року, з нагоди 50-ліття душпастирства, Главі Української греко-католицької церкви, пластуни, братчику куреня «Загін Червона Калина» Блаженішому Любомиру Гузару урочисто вручено найвищу пластову нагороду – Орден Вічного Вогню в Золоті. На урочистостях були присутні представники влади, пластових проводів усіх рівнів, а також пластуни України, США, Канади, Аргентини, Німеччини та Польщі. Подія відбулася біля Патріаршого Собору УГКЦ у Києві. На це відзначення з'їхалося багато пластунів з різних куточків світу та України, а зокрема члени Загону «Червона Калина», щоб привітати братчика Любомира [36].

За спогадами побратимів – пластунів, Блаженніший Любомир, незважаючи на своє високе становище і поважний вік, залишався людиною скромною і вимагав до себе ставлення, як до рівного члена пластунського товариства, категоричне не сприймав виокремлення

себе із середовища побратимів – пластунів. «Я как раз вспомнила, как мы обедали, и Блаженнейший раздавал сам, раздавал нам за столом еду, а после обеда, собрал наши тарелки... и унес. Я слова не могла сказать, было стыдно, что первой не встала, не помогла. А сидела и смотрела, потому что просто не знала, что делать, как себя вести. Потом все же подошла, извинилась, а Блаженнейший засмеялся и говорит, что это обычная монастырская практика – помогать тем, кто сидит рядом за столом. Вот такие воспоминания. Очень жаль, невероятно светлая святая личность! Вечная память!», – поділилась воспоминаннями Ружицкая [37]. Олексій Микитко, пластун із куреня «Червона калина» згадував: «...ми, братчики загону «Червона калина», зверталися до нього насправді, багато кому буде важко сприйняти. Він сам завжди з нами сварився і наголошував на тому, що для нас він – Любко! Зрештою, і нам було важко призвичаюватися до такого звертання, але ж він сварився... Те, що можна було так просто звертатися до такої великої людини, давало особливі відчуття! Звісно, що він знав на ім'я і в лице не кожного калиняку, але чітко розумів, якщо це калиняцьке товариство – значить тут може довіряти кожному і кожного може назвати себе братчиком» [38]. Згадує Олесій Микитко: «Був 2012-ий, Блаженніший Любомир хотів побачитися з братчиками і вирішив приїхати на запряження нових членів куреня “Червона калина”, яке відбувалося у с. Корчин на Сколівщині. Звичайно, подія відбувалася серед лісів, там не було жодного побутового комфорту. Блаженніший попросив сконструювати йому якийсь стілець. А пластуни збудували Блаженнішому цілий “трон” із наплечників. Якраз на знімці Любомир Гузар і сидить на цьому “троні”» [39].

Одного разу кореспондент газети «Експрес» Надія Пастернак запитала Блаженнішого Любомира: «До якого віку Ви були пластуном». У відповідь владика з гідністю відповів: «Пластун – назавжди» [40].

І коли Архієпископ-емерит УГКЦ, пластун, Блаженніший Любомир (Гузар) відійшов на Вічну Ватру, Український Пласт у своєму некролозі зазначив: «Важко переоцінити цю велику втрату для всього українського суспільства. Друг Любомир – це Людина, Українець, Громадянин, Патріот. Він був яскравим прикладом служіння Богові й людям, сили духу, любові

до ближнього. Він став беззаперечним моральним авторитетом для українців у всьому світі. *“Я є звичайна людина, одна з багатьох. Моя мрія бути Людиною. Я би дуже хотів бачити, щоб багато осіб бажали бути Людиною, собою. Бо бути Людиною, то є великий божий дар”*, – так говорив Блаженніший. Любомир Гузар був великим другом молоді, він надихав на добрі справи і вчив, що у суспільстві перемін, аби зберегти себе, треба мати міцний стержень душі. Дякуємо за науку, друже!» [41].

Отже, важливу роль у формуванні особистості майбутнього очільника УГКЦ Блаженнішого Любомира відіграв Український Пласт, посприявши всебічному патріотичному самовихованню на засадах християнської моралі. Саме ці духовні цінності стануть життєвими орієнтирами глави УГКЦ Любомира Гузара, якими він керуватиметься у своєму житті, залишившись назавжди одним із пластунів під ім'ям «Братчик Любко».

ЛІТЕРАТУРА

1. Ірина Єгорова. Вони не ламають своїх присяг // «День» №72, 22 квітня 2004.
2. Гайдучок С. Читаю і згадую // Сокільськвісті. – 1937. – ч. 1. – с. 5-7.
3. Ірина Єгорова. Вони не ламають своїх присяг // «День» №72, 22 квітня 2004
4. Андрій Ребрик. Як зароджувався Пласт // «День» 4 грудня 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/yak-zarodzhuvavsya-plast.html>
5. Юрій Юзич. Пласту – 100 років // журнал «Український тиждень» 12 травня, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/History/22443>
6. Юрій Юзич. Пласту – 100 років // журнал «Український тиждень» 12 травня, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/History/22443>
7. Юрій Юзич. Пласту – 100 років // журнал «Український тиждень» 12 травня, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/History/22443>
8. Юрій Юзич. Пласту – 100 років // журнал «Український тиждень» 12 травня, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/History/22443>
9. Юрій Юзич. Пласту – 100 років // журнал «Український тиждень» 12 травня, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/History/22443>
10. Газета «Галичина». 100 років «Пласту» 21 квітня 2012 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.galychyna.if.ua/publication/society/100-rokiv-plastu/>
11. Газета «Галичина». 100 років «Пласту» 21 квітня

2012 року // [Електронийресурс]. – Режимдоступу:<http://www.galychyna.if.ua/publication/society/100-rokiv-plastu/>

12. Саранча Г. Діяльність молодіжної громадсько-політичної організації Пласт у США на початку 50-70 х рр. ХХ ст. / Галина Саранча // Проблеми і перспективи наук в умовах глобалізації: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2005. – с. 77.

13. Саранча Г. Діяльність молодіжної громадсько-політичної організації Пласт у США на початку 50- 70 х рр. ХХ ст. / Галина Саранча // Проблеми і перспективи наук в умовах глобалізації: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2005. – с. 77.

14. Саранча Г. Діяльність молодіжної громадсько-політичної організації Пласт у США на початку 50- 70 х рр. ХХ ст. / Галина Саранча // Проблеми і перспективи наук в умовах глобалізації: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2005. – с. 77/

15. Газета «Галичина». 100 років «Пласту» 21 квітня 2012 року // [Електронийресурс]. – Режимдоступу:<http://www.galychyna.if.ua/publication/society/100-rokiv-plastu/>

16. Леся Головата, Олена Сорокін. Любомира Гузара – пластун, який десять років очолював Українську греко-католицьку церкву // "5 канал" [Електронийресурс]. – Режим доступу:<https://www.5.ua/suspilstvo/shchodnia-osoblyva-istoriia-5-kanal-pochynaie-rozpoovid-pro-smilyvtsiv-plastu-ukrainskykh-pershoprokhidtsiv-142905.html>

17. Потрібно, щоб люди були прості, – племінниця про Блаженнішого Любомира. // "[Електроний ресурс]. – Режим доступу:<http://old.dyvensvit.org/>

18. Надежда Пастернак. Факты из биографии Любомира Гузара – «Как стать кардиналом» // «Експрес» 1 березня 2005.

19. Тіцький Й. Післанництво Нової Української Еміграції // Самостійна Україна, Чикаго. – 1950. – № 5-6. – С. 15-16.

20. Тіцький Й. Післанництво Нової Української Еміграції // Самостійна Україна, Чикаго. – 1950. – № 5-6. – С. 15-16.

21. Саранча Г. Діяльність молодіжної громадсько-політичної організації Пласт у США на початку 50- 70 х рр. ХХ ст. / Галина Саранча // Проблеми і перспективи наук в умовах глобалізації: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2005. – с. 77.

22. Саранча Г. Діяльність молодіжної громадсько-політичної організації Пласт у США на початку 50- 70 х рр. ХХ ст. / Галина Саранча // Проблеми і перспективи наук в умовах глобалізації: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2005. – с. 78.

23. Саранча Г. Діяльність молодіжної громадсько-політичної організації Пласт у США на початку 50- 70 х рр. ХХ ст. / Галина Саранча // Проблеми і перспективи наук

в умовах глобалізації: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2005. – с. 79.

24. Блаженніший Вуйко Любоко. – Львів: Свічадо, 2017. – 208 с. ст. 92.

25. <http://www.kalyna.org.ua/?id=11>

26. <http://cerkva-vnls.lviv.ua/spogadi-pro-lyubomiraguzara-vin-buv-lyudinoyu-svobodni>

27. Надежда Пастернак. Факты из биографии Любомира Гузара – «Как стать кардиналом» // «Експрес» 1 березня 2005.

28. Леся Головата, Олена Сорокін. Любомира Гузара – пластун, який десять років очолював Українську греко-католицьку церкву // "5 канал" [Електронийресурс]. Режим доступу:<https://www.5.ua/suspilstvo/shchodnia-osoblyva-istoriia-5-kanal-pochynaie-rozpoovid-pro-smilyvtsiv-plastu-ukrainskykh-pershoprokhidtsiv-142905.html>

29. Надежда Пастернак. Факты из биографии Любомира Гузара – «Как стать кардиналом» // «Експрес» 1 березня 2005.

30. Надежда Пастернак. Факты из биографии Любомира Гузара – «Как стать кардиналом» // «Експрес» 1 березня 2005.

31. Потрібно, щоб люди були прості, – племінниця про Блаженнішого Любомира. // "[Електроний ресурс]. Режим доступу:<http://old.dyvensvit.org/>

32. Пл. сен. Богданна Блаженко Титла, ПС, Пластовий шлях. – 2015. – ч. 3

33. Потрібно, щоб люди були прості, – племінниця про Блаженнішого Любомира. // [Електроний ресурс]. Режим доступу:<http://old.dyvensvit.org/>

34. Блаженніший Вуйко Любоко. – Львів: Свічадо, 2017. – 208 с. ст. 92.

35. Вісті Курінної Канцелярії Червоної Калини, ювілейне видання з нагоди 50-ліття Пласту, Пластовий музей, Парма, Огайо, США. // [Електроний ресурс]. Режим доступу:<http://100krokviv.info/2017/07/o-lyubomyr-huzar-dumky-pro-plast-v-novyh-obstavyinah/>

36. Пл. сен. Богданна Блаженко Титла, ПС, Пластовий шлях. – 2015. – ч. 3.

37. Надежда Пастернак. Факты из биографии Любомира Гузара – «Как стать кардиналом» // «Експрес» 1 березня 2005.

38. Блаженніший Вуйко Любоко. – Львів: Свічадо, 2017. – 208 с. ст. 44.

39. Блаженніший Вуйко Любоко. – Львів: Свічадо, 2017. – 208 с. ст. 44.

40. Надежда Пастернак. Факты из биографии Любомира Гузара – «Как стать кардиналом» // «Експрес» 1 березня 2005.

41. <http://www.kalyna.org.ua/?id=1099>